

Borúra derű – gondolatok a Miskolci Szimfonikus Zenekar 43. évadja előtt

Beszélgetés Sir Lászlóval, az együttes igazgatójával

– Régen beszélgettünk utoljára, talán 2000-ben, amikor Miskolc és Debrecen közösen rendezte meg a kelet-európai szimfonikus zenekarok sikeres találkozó-ját, valamint az ehhez csatlakozó konferenciát. Változott-e azóta alapvetően a Miskolci Szimfonikus Zenekar helyzete, ami a működést, a finanszírozást, a fellépési lehetőségeket illeti?

– Abban az időben nem tudtam túlságosan optimistán nyilatkozni az együttest illetően, ám azóta sok tekintetben javultak a működés feltételei. Két szempontból feltétlenül derülátóbban szemlélhetjük a jövőt. Egyes posztokon például gyarapíthattuk a létszámot, és mára azt is elértük, hogy a fél oboaállásra meghirdetett próbajátékra négy jelentkező is érkezett Miskolcra. Ez a jelenség utalhat egyszerűen arra, hogy országsszerte kevés zenekari állás van, de talán arra is, hogy sok fiatal gondolja úgy, érdemes a miskolci zenekarban elkezdni zenei pályafutását. Nincsenek tehát létszám gondjaink, és az együttest negyvenkét évvel ezelőtt alapító állomány is szépen lassan kicserélődött. Alapító tagjaink többsége az elmúlt két-három évben kezdett nyugdíjba vonulni. Sok fiatal arc jelent meg, ami fiatal szellemet is jelent. Természetesen fájó szívvel válunk meg minden alapító tagunktól, de mindenképpen örömteli dolog, hogy a velük távozó rutin, tapasztalat helyét is megfelelően képzett utánpótlás veszi át. Éppen most ment nyugdíjba Gál Károly koncertmester, egyik alapító tagunk. Ki is írtuk a pályázatot a koncertmesteri állásra és nagyon bizakodóak vagyunk, mert fiatal koncertmester-helyetteseink nagyon jó kvalitásokkal rendelkeznek, és bizonyára pályázni is fognak.

– Mennyi a zenekar állandó tagsága?

– 84 fő, igazi közepes méretű szimfonikus zenekar, ami elégségesnek bizonyul Miskolcon. Az általunk játszott repertoárnak ez éppen megfelel, és azokon a helyszíneken, ahol fel szoktunk lépni, éppen ez az optimális létszám. Ha esetenként valami miatt nagyobb együttesre van szükség, alkalmilag kiegészítjük az állandó tár-

sulatot. Gyakorlatban ez azt jelenti, hogy minden posztjon megfelelő a létszám, sőt, helyenként többen is vagyunk. Erre a „rátartásra” azért van szükség, mert egy vidéki városban nem kószálnak az utcán a tétlen tehetséges muzikusok, de ha valaki Miskolcon él, lakik, tanul és tehetséges, valamilyen módon megpróbáljuk megfogni a jövőnek. Akkor is, ha nem ma van rá szükség, hanem esetleg csak holnap. Szerencsés helyzetben is vagyunk, hiszen a kollegák tanítanak is, alap-, közép- és felsőfokon egyaránt, így pontosan látjuk, milyen kínálattal számolhatunk. Milyen hangszeren, ki, milyen képességű, milyen felkészültségű muzikus állhat majd a zenekar rendelkezésére. Igyekezünk tehát akkor ott fogni ezeket a zenészeket, amikor végeznek, és arra törekszünk, hogy megfelelő perspektívát is nyújtsunk számukra. A városunkban létező és megfogható lehetőségeket nem akarjuk elszalasztani.

– Érezte-e hatását a jelentkezők színvonalában, felkészültségében, hogy Miskolcon is elindult az ötéves, azaz az egyetemi képzés is?

– Érezhető volt, amíg volt ötéves képzés. Ez azonban teljes egészében megszűnt, amióta a főiskola a Miskolci Egyetem egyik karaként, Bartók Béla Zeneművészeti Intézetként működik. Nálunk ugyanis nem volt konzervatórium, mint Debrecenben vagy Szegeden, hanem a Zeneakadémia tagintézményeként működő főiskola bizonyos szakain lehetett ötéves képzésben részt venni. A hallgatók Miskolcon tanultak, miskolci tanárok vezetésével, de vizsgálni Budapestre jártak. Nagyon sajnáljuk, hogy az Intézet saját jogon nem vehet részt az ötéves képzésben, de egyelőre nincs meg az akkreditációja.

– Milyen mértékű fluktuáció figyelhető meg a zenekarban?

– Gyakorlatilag nincs fluktuáció. Nyugdíjba vonulások természetesen vannak de az elmúlt évekre visszatekintve nem emlékszem, hogy valaki elment volna máshová.

– Lehet, hogy ez egy különlegesen jól fizetett zenekar?

– 2000-ben még nagyon nagy problémát jelentett a zenekari bérezés. Még most sem számolhatok be ugyan kiugró sikerekről ezen a téren, de a 2002-es 50%-os bérfeljesztés nálunk 73% volt, miután előtte 23%-kal a pedagógus-bérek mögött álltunk, és a szakmai szorzók következtében az emelkedés aztán nagyobb arányú volt. Igaz, hogy ezután 2003-ban és 2004-ben semmiféle bérfeljesztés nem volt, így ennek a kiugróan magas növekedés értéke visszaesett. Szerencsére az idén ismét emelkedhettek a fizetések, így a nagyobb katasztrófát sikerült elkerülni. Nyoma nincs azonban az uniós felzárkóztatásnak, a következő években tehát ismét intenzívebb bérfeljesztésekre lesz szükség.

– Tudnak valami különlegeset – például lakást – biztosítani?

– Semmit nem tudunk adni, csak a közalkalmazotti bértáblát. Még hankit sem tudunk nagyon szerezni. Itt nincs erre érdemi lehetőség. De azért tudunk adni valamit: nagyon jó baráti, kollegiális hangulatot.

– Milyen hangszerekkel tudják ellátni ezeket a muzikusokat?

– Hangszerek tekintetében is most fel lendülő szakaszba értünk mintegy évtizedes stagnálás után. 2003-ban megkétszereződött a központi költségvetésből juttatott támogatás, és így az elmúlt két szezonban nagyobb fejlesztésre nyílt alkalmunk. Vettünk fafúvós hangszereket, szinte teljesen kicseréltük a harsonákat, futotta három jobb hegedűre is. Szerényen, de elindult a folyamat, amelynek keretében évi tizenötmillió forintot fordíthatunk új instrumentumokra amellelt, hogy rendszeresen karbantartjuk a hangszereket is. Bizakodó a hangulat abból a szempontból is, hogy ha valamire szükség van, vagy valami javítást igényel, nem kell széttárni a kezünket, hogy sajnáljuk, de nem tehetünk semmit. Tervezni azonban előre kell, hiszen minden közbeszerzéshez kötött.

– Nagyvárosaink, pontosabban szimfonikus zenekarral rendelkező nagyvárosaink közül Miskolcot érintette legérzékenyebben a rendszerváltás, itt történtek a legmegrázóbb gazdasági változások. Miként élte meg mindezt a zenekar, ami a közönség létszámát és összetételét, a koncertek számát és helyszínét, esetleg még a repertoárt is illeti?

– Valóban Miskolc szenvedte a legnagyobb gazdasági krízist a rendszerváltás folyamán, de volt ennek pozitív oldala is. Szerencsére a város közönsége, sőt a város vezetése is a kultúrában látta a kitörési lehetőségét. Nemcsak a zenekarnak nem szűnt meg az erkölcsi és anyagi támogatása, soha meg nem kérdőjelezve annak létét és fontosságát, de azóta fejeződött be a színház felújítása is, európai szinten, kivételes lehetőségekkel felruházva a teátrumot. Azóta van „Bartók+...” fesztivál a városban, opera tagozat létesült. Mindez a zenekar számára is – nem lebecsülendő! – nyugodt biztonságot jelentett.

Növekedett a koncertlátogatók száma. Jelenleg négy sorozatban kétezer bérlettelajdonos van Miskolcon, amit nem minden vidéki város mondhat el magáról. Hangversenyek teltházak. A négy sorozatból egyet és egy kamarabérletet a Filharmónia finanszíroz és tart fenn – ezeken „csak” játszunk. Maga a zenekar két felnőtt bérletsorozatot működtet. A nagyzenekari sorozatokon belül is van egy-egy kamarazene-előadás. Így alakul ki az évadonkénti 24 bérletes koncert, amit egyéb fellépések egészítenek ki. Minden évben megjelenik Miskolcon a Nemzeti Filharmonikus Zenekar, a Liszt Ferenc Kamarazenekar, alkalmanként a Rádiózenekar is a bérletsorozatokban. Teltházak az Operafesztivál eseményei is, amelyeken napi két-három jelentős esemény, köztük szimfonikus zenekari koncertek is vonzzák a közönséget.

Éppen ez változott meg leginkább az elmúlt másfél évtizedben: nemcsak mi muzsikálunk a mi közönségünknek, hanem több más zenekar jelenik meg rendszeresen a mi bérletsorozataink keretében. Vége tehát a konkurencia-mentes, ellustító, kissé belterjes évadoknak. Összehasonlítják a Miskolci Szimfonikus Zenekart más, kiváló együttességekkel, és el kell érni, hogy bármelyik híres budapesti zenekar fellépése után a közönség kedvvel és várakozással üljön be a mi hangversenyinkre is. Az Operafesztivál már maga a konkurens harca – itt színpadra kerülni,

esetleg több alaklommal is, csak komoly marketingmunka következtében lehet.

– Milyen eredményeket tudott elérni ezen a területen a miskolci zenekar?

– Mi játszunk a legtöbb koncertet (fesztiválonként hármát-négyet), alkalmanként a nyitóhangverseny is a miénk. A záróesteken is legtöbbször mi szerepelünk, a tenorgála is nekünk jutott. Ezek a lehetőségek nemcsak magukért a szereplésekért fontosak nekünk, hanem mert ilyenkor van alkalmunk beleszólni az operairodalomba. Tavaly például egy teljes Normát játszottunk – nagy élmény volt maga a zene, de az is, hogy közreműködők voltunk az énekesek mellett. Nagyon megnyugtató, hogy a városnak is fontos az operafesztivál.

– Kik közül kerültek ki az új bérletesek? Kik lehetnek azok, akik korábban nem jártak koncertre, most pedig járnak? Lehet, hogy az átalakult felsőoktatás teremtette őket? Az, hogy a nehéz gépipari képzés mellett bölcsészek, jogászok is tanulnak Miskolcon?

– Az egyetem fejlesztése a humán karokon nem feltétlenül generált nagy változást a látogatók számát illetően. Két dolgot említenék: egyrészt a hangversenyélet mögé állított sokkal intenzívebb kommunikációs és marketingmunka. Teljesen megváltoztattuk a zenekar menedzsmentjének szerkezetét: régebben egy művészeti titkár intézte a munka ezen részét, ma kommunikációs vezető, marketinges dolgozik ezen a területen, több diplomával rendelkező, nyelveket beszélő szakemberek. Az új kommunikációs stratégia része egy új közönségszolgálati iroda a város központjában, a Béke mozi tözsomszédságában. Ha majd a mozi helyén elkészül a hangversenyterem, ez az iroda jegypénztárként is üzemel. Akkor magunk is tudunk majd jegyet, bérletet árusítani, aminek következtében átminősül kapcsolatunk a Filharmóniával is. De most kicsit előreszaladtam: a lényeg, hogy amióta csak működik a zenekar, azaz 43 éve, folyamatosan dolgozott azon, hogy a közönségbázisa fejlődjék, nincs tehát szó valamilyen ugrásszerű változásról. Figyelemmel kísérjük, hogy kik járnak koncertre. Felmérést készítettünk a magunk számára egy tekintélyes, 1200-as mintán. A kérdőívben iskolai végzettségre, foglalkozásra, beosztásra, egyéb kulturális szokásokra kérdeztünk. A kiértékelés mostanában történik, az eredményt szeretnénk majd megosztani a

Zenekar olvasóival is. Annyi azonban már kiderült, hogy a hangversenylátogatók zöme nem a fiatal korosztályból való, többségük diplomás nő. Inkább a megállapodottabbak fordulnak e felé a szórakozás felénk is, ugyanúgy, mint másutt. Szándékunk folyamatosan informálódni közönségünkről, hogy igényeiket figyelembe tudjuk venni a műsorok összeállításánál.

– Hol lép fel általában a zenekar?

– A színházban játszunk, ami a legszebb atmoszférájú miskolci belső tér, az infrastruktúra első osztályú, de a prózai színházakra jellemző rossz akusztikával rendelkezik. Most, amikor végre a Béke mozi átalakításával hangversenyterem épül a városban, az elsődleges szempont az akusztika. Ez jövő tavasszal készül el, és az új hangversenyévadot majd az új komplexumban kezdjük. Remélem, sikeres átköltözés lesz abból a szempontból, hogy jelenleg csak örökölni lehet hangversenybérleteket, olyan népszerűek.

– Úgy, mint mondjuk a Fradi-bérletet?

– Valahogy úgy, de azért büszkén hangsúlyozom, hogy a mi fellépéseink népszerűbbek Miskolcon, mint a labdarúgó mérkőzések. Igazi nagy szurkolótáborunk van. Évad végén például mindig egy promenádkoncerttel búcsúzunk el közönségünktől a színház szabadtéri színpadán. Itt nincs belépődíj, a műsoron könnyed, nyári szórakoztató muzsika szerepel, a kapukat nem csukjuk be. Amikor kinyílnak az ajtók, három perc alatt megtelik a nézőtér, az ember úgy érzi magát, mintha majálison lenne.

Reménykedem, hogy közönségünk átszokik majd az új helyszínre is. És nemcsak a helyszínről van szó. Amióta világ a világ, mindig hétfőn, a színházi szünnapon vannak a szimfonikus hangversenyek. Egy koncertteremben bármelyik nap lehet játszani, amihez azonban ugyancsak hozzá kell szoktatni az embereket. És nagy szívfájdalmamra nem lehetett az eredeti elképzelést megvalósítani, azaz az egykori mozitert hátrafelé kibővíteni, hogy oda épüljön a színpad, és a teljes meglévő terem pedig egy 800-as nézőtér legyen, mert azt a telket a város eladta. Nem lehetett teret bővíteni, aminek következtében a jelenlegi 680 férőhelyes színházterem helyett 600 férőhelyes helyiséget kapunk. Minden bérletnek csak úgy juthat hely, ha koncertet ismétlünk, és az egyik előadás biztosan nem hétfőn lesz. Lehet, hogy nem mindenki tart velünk „költözés-

kor”, de bizonyára új bérlők is fognak csatlakozni hozzánk. Igyekezni fogunk a legjobb megoldást választani.

– Több európai felméréshez hasonlóan esetleg Önök is megfigyelték, hogy az optimális koncertidőpontok októbertől májusig, ezen belül hétfőtől csütörtökig vannak?

– Mi is így tapasztaltuk. Nyári szabadtéri hangversenyeket sosem tartjuk hét végén, legkésőbb csütörtökön. De egyébként sem ésszerű pénteken, szombaton, vagy vasárnap koncertezni. A bérlés évadunk októbertől áprilisig tart, legfeljebb egy-egy alkalom csúszik ki ebből az intervallumból. Nyáron, jó időben nincs keletjük a beltéri programoknak. A szeptembert mindig külön megtervezzük. Olyan meghívásoknak teszünk eleget, ahol a közönségszervezés terhe nem minket sújt. Most például Katowicében játszottunk augusztus 28-án, szeptember elsején pedig a budapesti Zsidó Nyári fesztiválon szerepeltünk. Szeptember 8-án szabadtéri kastélykoncert lesz, 17-én az aggteleki barlangban lépünk fel, a hó végén pedig vidéki ifjúsági hangversenyek következnek. Miskolci „szezonunk” októberben kezdődik.

– Hol szoktak játszani Miskolcon kívül?

– Budapesten szerepelünk négyszer-öttször évente – hívnak is minket, magunk szervezünk ott koncerteket. Sajátos módon a megye városai az elmúlt években egyáltalán nem igényelték közreműködésünket, amit nagyon sajnálunk. Ne-

gyed századon át volt bérléssorozatunk Kazincbarcikán, Sárospatakon, Sátoraljaújhelyen, Tiszaújvárosban. Idén sikerült már felújítani a kapcsolatot Kazincbarcikával és Tiszaújvárossal, és próbálkozunk visszakapaszkodni a megye más településeire is. Elkezdtünk egy sorozatot kastélyparkokban, hiszen gyönyörű helyszínek kínálják magukat. Így a megyei turizmus fejlődéséhez is hozzájárulhatunk. Tavalyelőtt kis sorozatot kezdeményeztünk „Játsszunk zenét a Szimfonikusokkal!” címmel, aminek előremutató hatásában nagyon hiszek. Nagycsoportos, kisiskolás gyermekeknek csináljuk, hangszerbemutatóval, rejtvényvel „fűszerezve”. Két nagyon tehetséges fiatal kollega írja meg a forgatókönyvet és játszik is a gyerekekkel. A főszereplő egyébként maga a zenekar, minden alaklommal valami más téma kapcsán. A tematika kapcsolódhat az állatokhoz, mesékhez, a családhoz – szép zenei válogatásokkal, pedagógiaiailag nagyon képzett két kollega moderálásával. Ezeket a zenekar székházában rendezzük, ahol mintegy 150 gyermek tud leülni egyszerre. Óvodából hozunk kissebéket ilyenkor, és nem ülünk pódiumra sem, hogy minél családiasabb, minél barátságosabb legyen az összejövetel. A mottó az, hogy „Ülj közénk és muzsikálj velünk”. Az ilyen zenei együttjátékokban mi nagyon hiszünk. És ha meglesz a hangversenyterem, ahol nem vagyunk a hétfői napokhoz kötve, több ilyen kísérlet is lesz, más iskolás korosztályok számára is. Ezek kedvcsináló

zenei foglalkozások, amelyek a jövő koncertlátogatóit vannak hivatva toborozni.

– Van-e annak valamilyen ésszerű magyarázata, hogy Miskolcon hosszú évek óta ugyanaz a karmester-zeneigazgató dolgozik, hogy nem borzolják pályázatok és ellenpályázatok a kedélyeket?

– Ha túl nagy jelentőséget tulajdonítunk magának a struktúrának, az alá-fölrendeltségi viszonyoknak, a kompetenciák egymáshoz illesztésének, gyakran keletkezhetnek konfliktusok. Szerintem a jó struktúrát is lehet rosszul működtetni, de természetesen jól is. És ez fordítva is igaz: rossz struktúrát is lehet jól működtetni meg rosszul is. Mindez inkább a struktúrákban résztvevő személyeken múlhat: mi 1984 óta dolgozunk együtt – Kovács László karnagy úr 1984-ben érkezett ide, a gazdasági igazgató asszony 1982-ben, én magam 1981 óta dolgozom itt. Kovács karnagy úr a második állandó karmestere az együttesnek Mura Péter után, a 43. évad elején. Van, aki ezt az állandóságot is bírálja, de a kiszámíthatóság, az, hogy mindenki tudja, kiről kinek mi a véleménye, hogy melyik folyamat hogyan megy végbe, nálunk nagyon bevált. Minden baráti hangulat ellenére egy nagyon fegyelmezett zenekarról van szó, ahol maguk a zenészek óriási értéknek tartják egyáltalán a zenekar létét, hogy nekik van hol játszaniuk – nagy tiszteletben tartják munkahelyüket.

Tóth Anna

Az utolsó mohikánok egyike

Nyugalomba vonult Gál Károly, a Miskolci Szimfonikus Zenekar alapító koncertmestere, aki 42 éven át volt az együttes tagja. Ebből az alkalomból megosztotta néhány gondolatát a Zenekar olvasóival

1963-ban alakult a Miskolci Szimfonikus Zenekar, de a kezdet maga eltartott bizony öt-hat éven át. Fiatalok voltunk; én magam 23 évesen kerültem oda, de miután a főiskola akkor hároméves képzést adott, voltak 21 éves kollegák is. Olyan lelkesedéssel dolgoztunk, ami ma szinte elképzelhetetlen. Egy időben például a napi próba után koncertmester kollegámmal két részre osztottuk a vonóskart és leültünk közösen skálázni. Ő az egyik csoporttal, én a másikkal. Tudtuk, hogy nem a legjobb emberanyagot kell dolgoznunk, de nagyon akartuk, hogy előre jusson a dolog, és ezért mindenki mindent megtett. Ez az 1963 és 1970 közötti

időszak meghatározó volt nemcsak az akkori, de a ma funkcionáló zenekar életében is.

Az elkövetkező húsz esztendő a szakmailag már megerősödött együttes időszaka, amikor azt is hittük, hogy már nagyon jók vagyunk. Nem egészen így volt, és a felismerés 1984-ben karmesterváltáshoz vezetett. Ez nagyon jót tett, más szellemiségű, más levegőjű, kissé demokratikusabb lendületet kapott az együttes, ami kitarított újabb öt-hat évig. Később ez visszaesett és gyorsan elinduló, hamar fellendülő, majd hirtelen hanyatló mozzanatok jellemezték a kilencvenes éveket.

Ebben az időszakban azonban már nagyon számított a pénz. Mindaddig nem volt igazán téma, ki mennyit keres. Azt azonban nem lehetett nem észrevenni, hogy némely pesti zenekar a többszörösét kereste a miskolciaknak. A hangulat tehát alapvetően megváltozott.

Szeretném, ha fiatal kollegák is részesülneek még abban a felhőtlen, lelkesítő munkában, ami nekünk valóban bearanyozta a napjainkat. Ha ennyi élménnyel, ilyen pozitív érzéssel és ilyen sok idő után mehetnének nyugdíjba a Miskolci Szimfonikus Zenekartól, ahogy az számomra is megadatott.

Gál Károly